

Domáci glasovi

Stev.107.

Lienz, sreda 29.maja 1946.

Leto 2.

SUEŠKI KANAL

Zgodovina modernega Sueškega kanala se je pričela v trenutku, ko se je neka evropska gospodarska velesila, ki je tehnično že bila podkovana, pričela zanimati zanj. In to je bila Francija v času pod Napoleonom, ko so se evropski znanstveniki in predvsem francoski tehniški pričeli pobližje baviti s tem naštom. Z delom pa niso začeli, ker so napoleonski vojaški inženjerji napačno zmerili, da je gladina Rdečega morja za 10 m nižja od gladine Sredozemskega morja. To pa bi pomenilo izredno drago graditev zapornic, kar pa v času takratnega trgovskega prometa ni bilo opravičeno.

NAČRT INŽENERJA NEGRELLIJA. V letu 1848 so znova merili in francoski konzularni uradnik Lesseps in francoski strokovnjak za graditev vodnih cest pri egipčanski vladi Linant Bey sta dokazala, da je višina vodne gladine pri obeh morjih ista. Lesseps je nato l.1854 prejel od Kediva Mehmeda gradbeno dovoljenje. Eno leto pozneje je predložil izdelan načrt, ki ga je napravil Tržačan inž. Negrelli.

ANGLEŠKI "ZA" IN "PROTI". Temu načrtu pa je takoj v začetku odločno nasprotovala britanska vlada, ki se je bala odlučujočega vpliva Francije v Vzhodnem Sredozemlju in Orientu.

Ministrski predsednik lord Palmerston je označil gradbeni načrt iz l.1857 kot moderen "milni mehurček", britanski zunanji minister lord Clarendon je dejal, da bi bil "samomor", če bi Anglija privolila v to podjetje. Po diplomatični poti se je stalno zavlačeval pričetek z delom.

Kljub temu je Lesseps l.1859 dobil od Kediva Said -Paše novo dovoljenje. Z gradnjo so takoj pričeli, kajti tudi s strani Anglije so ga v neuradnih krogih učinkovito podprli. Gospodarsko razgledani možje, predvsem vodja politične opozicije, so se zavzeli za podjetje in to z utemeljitvijo: Anglija bo vedno uporabljala kanal, naj bo njen lastnik kdor koli.

PRVA LADJA BRITANSKA. Dne 17. novembra 1869 je bila otvoritev Sueškega kanala. Prva ladja, ki se je peljala po kanalu in plačala visoko pristojbino, je bila britanska. Ze leto dni pozneje je "Times", ki je prej v Palmerstonovem smislu odklanjal graditev kanala, pisal čisto po Gladstonovem:

"Naša država bo plačala dividende, ki jih bodo lastniki delnic prejeli. Naj bo to pokora za našo zmeto."

L. 1875 je Disraeli kupil za angleško vlado od zadolženega Kediva Ismaila njegove delnice Sueškega kanala. Z nadaljnjimi nakupi delnic more danes britanska vlada nadzorovati 44% kapitala, ki ga ima družba Sueškega kanala.

LETA 1968 POTEČEJO STARE KONCESIJE. Ostalih 56% delnic se nahaja v rokah. Družba je vpisana v Egiptu; njene koncesije, ki veljajo za dobo

99 let, potečejo l. 1968. Od tedaj dalje bo kanal pripadal Egiptu, ki ga bo moral tudi denarno upravljati.

Že danes prejema egiptovska vlada letno 300.000 egiptovskih funtov, kakor je bilo določeno l. 1936 v neki pogodbi med njo in kanalsko družbo.

KONEC JADRNIC. Z otvoritvijo Sueškega kanala se je svetovna trgovina neizmerno razmahnila. V l. 1870 se je peljalo skozi kanal 486 ladij, l. 1935 že 5992. Razen tega se je razvila gradnja parnikov, dočim je prej prevladoval tovorni promet z jadrnicami.

Za novo in krajšo pot skozi kanal jadrnice niso več prišle v poštev, ker niso mogli pluti po kanalu in Rdečem morju, kjer vlada večinoma brezvetrje. Parniške družbe so torej začele graditi parnike z doslej neobičajno tonažo.

Celo v 40 letih mnogo kritizirane visoke kanalske pristojbine niso mogle ničesar spremeniti pri tem razvoju in kanalska družba je delala visoke dobičke. Toda skrajšana pot in s tem prihranjeni čas sta odločila, kajti svet je bil v gospodarskem razmahu in Evropa se je že pred prvo svetovno vojno znatno industrializirala.

Po prvi svetovni vojni so se pokazali prvi znaki krize glede gospodarske cennitve Sueške ceste. Vzroki za to so bili različni: Prvič krajša pot s svojimi visokimi taksami ni bila več tako privlačna sprič tehnične izpopolnitve in večje brzine, modernih tovornih ladij; moderen parnik porabi danes od Londona do Bobaya okrog Afrike malenkost več kot parnik, ki je l. 1895 peljal skozi kanal. Celo večja poraba surovin ne igra pri tem nobene vloge.

VPRASANJE VALUT. Drugi vzrok je valutno vprašanje. Po prvi svetovni vojni so naraščajoče valutne težave pri kanalskem prometu pričele učinkovati, ker je bilo treba plačati pristojbine v zlatu. Posledica tega je bila, da so na valutah revnejše države pričele štediti z devizami, posluževale so se poti okrog Afrike, čeprav je šlo na račun časa.

Veliko vlogo je to valutno vprašanje igralo za fašistično Italijo, ko je pripravljala abesinsko vojno. Italija je tedaj trdila, da ne more razviti svojih kolonij v Vzhodni Afriki, če ji ne bodo zagotovili valutnih olajšanj pri vožnji skozi Sueški kanal; na podlagi te trditve je Italija zahtevala del delnic, na kar pa družba ni pristala.

KONKURENCA LETALSKEGA PROMETA. Tretjič pa je zračni promet postal oster konkurent hitremu ladijskemu tovornemu in osebnemu prometu skozi kanal. To razmerje bo verjetno neugodno za promet Sueškega kanala zaradi velikega tehničnega razvoja v zadnji svetovni vojni. Kajti vsak letalski potnik, ki uporabi zračno pot med Evropo na eni in Indijo, Vzhodno Azijo, Avstralijo in Novo Zelandijo na drugi strani, odpade za sueško kanalsko družbo, ker ta pobira pristojbino ne le za vsako registersko tono, marveč tudi za vsakega potnika.

Glavni vzrok za zmanjšanje gospodarskega pomena Sueškega kanala je pa v tem, ker se je gospodarsko težišče Evrope v zadnjih 30 letih premestilo na druge celine. Blagovni promet med Južno Afriko, Indijo in Avstralijo je danes svetovno gospodarsko važen, ni pa navezan na uporabo Sueškega kanala. Isto velja tudi za ogromni blagovni promet med vzhodno obalo Severne in Južne Amerike in deželami Daljnjega Vzhoda ter Južnega Pacifika, ki gre skozi Panamski kanal.

Gospodarsko obubožana Evropa se mora torej v prihodnjih letih

vedno bolj pokazati pri prometu skozi Sueški kanal. Dejstvo, da se bo Anglija z odpoklicem svojih čet iz Egipta odpovedala "življenski žili" britanskega imperija, bo komaj spremenilo to stanje - vsaj z gospodarskega vidika ne."

"Weltpresse" od 23.maja 1946.

MEDNARODNI SOCIALIZEM

Zdi se, da se je laburistična Anglija odločila od sedaj naprej energično poseči v evropske zadeve, ko bratskim strankam na kontinentu prinaša odločno in skorajda uradno pomoč. Z drugačnega stališča gledano se zdi, da bo ta politika šla za tem, da podpre mednarodno demokratično politiko in da kljubuje sovjetskim podjetjem.

Govora, ki sta ju 5. maja imela Atlee in Morrisson, smatrajo vsi opazovalci kot poziv evropskemu socializmu k tesnejšemu soodelovanju z angleškimi laburisti.

Min.predsednik je jasno povedal voljo Anglije, "ustvariti v Evropi take življenske pogoje, da ne bo mogel nihče izvajati od zunaj kaknega pritiska", in zagotovil je, da mora zunanja politika ustrezati socialističnemu principu bratstva med ljudmi.

G.Morrisson se je še jasneje izrazil. "Prijeteljem in tovarišem v Evropi" je predlagal, naj sledijo zgledu laburistične vlade ter jih je pozval: "Ohranite svojo neodvisnost z ozirom na druge stranke in predvsem ne privolite enostavno v dvoumno tehniko ene volilne liste!"

Zdi se, da je spojitev socialistov in komunistov, ki se je primerila v ruskem zasedbenem področju, pripravila laburiste do tega, da opustijo svojo navidežno nevtralnost. Končno pa je še tu nedvoumna izjava, katero je dal minister zaremško vprašanje na seji spodnjega doma 2.maja, ko je o politiki v angleški coni Nemčije dejal: "Napravili smo spet običajno, za nas tradicionalno napako, ker smo ostali nevtralni in smo vsakemu pustili svoje. Če bi druge zasedbene velesile prav tako storile, ne bi bilo slabo. Toda, kolikor vem, je bilo mogoče opaziti nevtralnost le v britanski coni."

Na koncu je minister predlagal, naj se napravi konec tej nevtralnosti in naj se britanske oblasti odločijo odkrito podpreti social-demokratično stranko.

Drugo dejstvo, ki je verjetno pripomoglo do tega stališča laburistov, je izid plebiscita v Franciji. Angleška laburistična stranka je verjetno mnenja, da je francoski narod, čeprav levičarsko usmerjen, dokazal svojo nagnjenost za demokratični socializem, kateremu daje prednost pred kolektivizmom, kakršnega določajo v Moskvi.

"Vérités", Pariz, 17.maja 1946.

Zupnik Alojzij Šarec 80 letnik

Predvoerašnjim, 27. maja 1946, je obhajal svojo 80. letnico v Lienzu kot begunec bivajoči župnik in duhovni svetnik g.Alojzij Š a r e c. Jubilant se je rodil dne 27.maja 1866 v župniji Homec na Gorenjskem. V duhovnika je bil posvečen 1.1891. Služboval je na raznih krajih ljubljanske škofije do 1.1905, ko je bil nameščen na župniji Smartin pri Kranju. Na tej župniji je še danes aktivni župnik in je lansko leto obhajal 40 letnico, od-kar je prevzel vodstvo te težke župnije.

Leta 1941 je moral po ukazu Nemcev župnijo zapustiti in se je naselil v Ljubljani. Tu je kot begunec obhajal še isto leto zlato

mašo. Zasedba Ljubljane po partizanih je tudi njega pregnala v tujino, kjer je našel svoj začasni dom pri sestrah dominikankah v Lienzu.

Za svoj jubilej je prejel g.svetnik veliko čestitk od prijateljev, sorodnikov in znancev, najbolj pa se je razveselil brzojavke, ki jo je poslalo državno tajništvo sv.očeta tukajšnjemu narodnemu delegatu s posebnim papeškim blagoslovom. Besedilo brzojavke se glasi:

"Sv.oče podeljuje z vso ljubeznijo duhovniku Alojziju Šarcu, ki obhaja svojo 80 letnico, apostolski blagoslov kot poročstvo nebeške tolažbe."

Te izredne pozornosti sv.očeta se veseli poleg jubilanta tudi vsa slovenska begunska skupina v Lienzu in je sv.očetu hvaležna za ponovni izraz njegove naklonjenosti in ljubezni do nas beguncev. G. jubilantu želimo mirnih dni v njegovem begunstvu in skorajšnje srečne vrnitve med njegove župljane.

= . : =

UKINITEV KONTROLNIH SVETOV V BALKANSKIH DRŽAVAH. Iz Londona so javili, da je ruski zun.minister Molotov na pariški konferenci stavil zahtevo, naj se zavezniške kontrolne komisije v Madžarski, Bolgariji in Romuniji odpravijo. Kakor javljajo k temu poročevalci, se v Parizu glede tega niso zedinili. Bevin in Byrnes sta opozorila na to, da bi tej zahtevi bilo mogoče ugoditi le v okviru novega premirja. Pobudo za novo pogodbo glede premirja bodo dali menda 15. junija v Parizu. ("Salzburger Nachrichten" 23.V.46.)

NEPREMOSTLJIV ZID MED ZAPADOM IN VZHODOM. Londonski "News Chronicle" je mnenja, da bodo ruske zahteve po ukinitvi zavezniških kontrolnih svetov v Romuniji, Bolgariji in Madžarski v londonskih in washingtonskih krogih neizbežno povečale sum, da namerava Rusija ločiti Vzhodne Evrope od ostalega sveta z nepremostljivim zidom. Če bi tozadevna poročila bila resnična, pravi list na koncu, potem bi to pomenilo dejansko stanje, ki mu ne bi bilo podobnega. ("Salzburger Nachrichten", od 23.V.1946.)

FAŠISTIČNO TAJNO RADIJSKO ODDAJNO POSTAJO je te dni italijanska policija odkrila. Istočasno je drug oddelek policije naredil preiskavo v samostanu San Giuseppe v Rimu, kjer so se baje skrivali fašisti. Ti pa so bili čimprej opozorjeni in so pred prihodom policije ušli. ("Die Neue Zeit" 28.5.)

V LIENSKEM TABORIŠČU so pretekli teden prikazali na odru Halbejevo "Reko", dramo v treh dejanjih. Dejanje drame je vzeto iz knečkega življenja ob Visli. Prikazuje nam strast do zemlje in usodno tragiko, ki izvira iz te navezanosti do domačije. Značaji so izraziti in izklesani. Podajanje drame je bilo učinkovito in prepričevalno; vsak igralec je postal svoj lik tako, da je inel tudi razvajan gledalec precej užitka. To je prva težja drama, ki smo jo videli na lienskem odru. Želimo, da bi liensko gledališče v tem smislu napredovalo in postalo res pravi prosvetni dom.

LIENSKI IGRALCI V STEINFELDU. Preteklo nedeljo so privedili lienski igralci v taborišču v Steinfeldu, kjer je na delu okoli 150 Slovencev iz Spittala, pisan večer z Meltinijevimi čarovnijami, šalji-vimi prizori in glasbenimi točkami. Gledalci so se zelo zabavali. Igralci pa so odnesli iz Steinfelda najlepši vtis, ker so bili pri srčno sprejeti. Na koncu predstave jih je presenetilo mlado dekle, ki se je s prisrčnimi besedami zahvalilo, za večer v imenu vseh tamkajšnjih slovenskih delavcev in jim poklonilo lep šopek. - Želimo, da bi se taki večeri ponovili.

"BOGOLJUB" - junijska štev. - je izšel. Uvodni članek je iz podperesa od prevzvišenega g.škofa dr.Gregorija Rožmans.